

Elamuspedagoogika s.o Kogemusõpe. Seikluskasvatus. Tegevuste kaudu õppimine.

ELAMUSPEDAGOOGIKA (edaspidi EP, ingl *Experiential Education*) on haridusfilosoofia, mis kirjeldab protsessid toimumist, mis ilmneb õpetaja ja õpilase vahel sidudes ühtseks tervikuks **otsese kogemuse, õpikeskkonna** ja õpitu **sisu**.

Elamuspedagoogika termin pole täpselt sama, mis **kogemusõppe** kuigi kogemuslik õpe on alavaldkond (ehk EP osa) ja tegutseb elamuspedagoogika meetodikate järgi.

EP assotsiatsioon ütleb, et EP on "filosoofia, mis kasutab palju meetodeid, kus kasvatajad sihikindlalt tegelevad õppijate vahetu kogemuse ja selle refleksiooniga, mis on suunatud mõtlemise muutmisele" selleks, et suurendada teadmiste, oskuste arendamist ja selgitada väärtusi ning arendada inimeste võimet olla kaasatud nende kogukonnas

Eesti keeles on oluline erinevus sõnadel: elamus – emotsionaalne tunnetel põhinev ja kogemus - läbitöötatud elamused settivad kogemusteks, nad kannava emotsionaalset tausta kuid võivad neist erineda.

Kogemuse (inglise keeles *experience*, saksa keeles *Erfahrung*) all peetakse tavaliselt silmas teadvuses aset leidvaid sündmuste voogu, mille läbielamisena teadvus ilmnebki. Enamasti lähtutakse sellest, et sellise kogemuse kohta saab kogemuse omajal olla vahetu ja kindel teadmine; seevastu teiste kogemusest ega välismaailma sündmustest sellist teadmist pole, nii et uskumused nende kohta on oletuslikud. On filosoofia mõistestikus välismaailma meelelis-empiiriline peegeldus.

Elamus on inimese teadvuse fenomen (seisund) - fenomeniline teadvuseks. Selles mõttes figureerib fenomeniline teadvus näiteks valu tundmisel, rõõmustamisel, värvuste tajumisel ja külma tundmisel. Fenomeniline teadvus on teaduslikult raskesti seletatav. Elamused on seotud inimese emotsioonidega, tundeelu ja tundmustega. Tundmused on Paul Ekman järgi 6 põhiemotsiooni: hirm, kurbus, vastikus, viha, üllatus ja rõõm.

Emotsioonid on subjektiivsed tundeelamused, mis sisaldavad füsioloogilisi, käitumuslikke ja kognitiivseid reaktsioone sisemistele ja välistele sündmustele.

1. Emotsioon tekib, kui inimene hindab olukorda enda jaoks oluliseks;
2. Emotsioonid on mitmetahulised, kogu keha haaravad protsessid, millega kaasnevad muutused nii inimese füsioloogias, subjektiivses kogemuses kui ka käitumuslikus väljenduses; Emotsioonide väljendamise aluseks geneetilised mehhanismid, mida muudetakse õppimise käigus
3. Emotsiooni on võimalik kirjeldada kas laiaulatuslike mõõtmete või üksikute spetsiifiliste kategooriate kaudu.

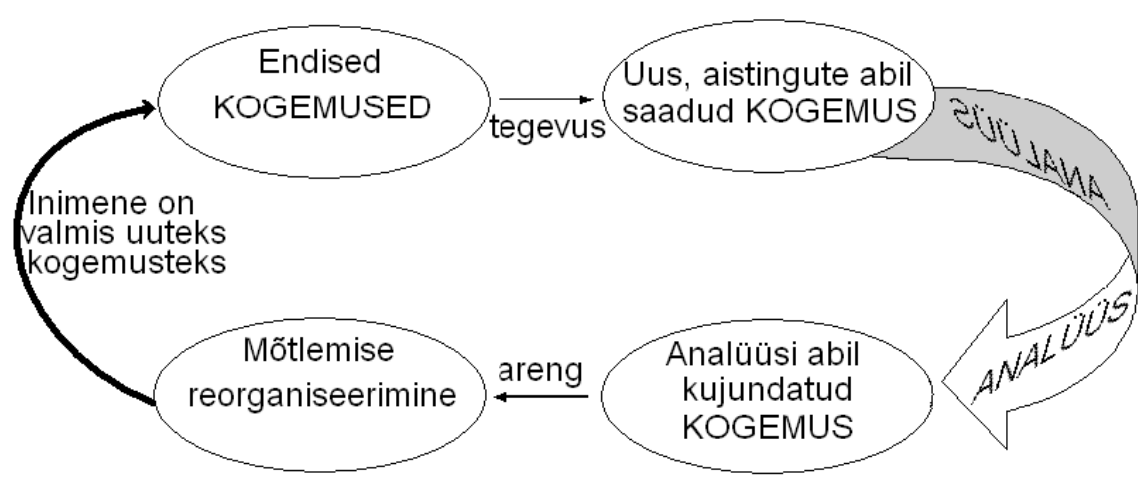
John Dewey (1859 – 1952) - "tegemise kaudu" õppimise teooria

kasvatusteooria juhtlause oli õppimine läbi tegevuse ehk *learning by doing*.

Kogemus on Dewey filosoofilises kontekstis kesksel kohal. See võib olla nii füüsiline, psüühiline, kui ka vaimne ning on abivahendiks kasvatuses ja ka kasvatuse eesmärk.

Kasvatajal tuleb õpilasele **pakkuda** elamusi ja kogemusi, mida võiks **siduda** õpilase varasemate kogemustega. Need **hangitakse aistingute** abil ja **kujundatakse mõtlemise** abil indiviidi arendavaiks (vt. joon. 1). Uutest kogemustest saadakse teadmisi, mis tingivad mõtteprotsesside reorganiseerumise (Pihlakas 2005. Kainulainen & Kähönen 1999, lk. 7 järgi).

Kogemusi ei saa anda otse õpilasele, need peavad moodustuma tegevuse ja keskkonna vastastikusel mõjul. Lapsed kohanevad uute situatsioonidega **uurides, proovides ja õppides**. Nad kogevad tegevust kõitvana ja muutuvad tähelepanelikumaks, keskendunumaks.

Joon. 1 Kogemust analüüsid arendatakse inimest ja valmistatakse uuteks kogemusteks.

Dewey kasvatusideedes on kolm põhipunkti.

Esimese punkti järgi **teadmine ja tegemine kuuluvad ühte**. Selle nägemuse järgi inimene võib lahendada probleeme oma kogemuste abil ja hinnata oma tulemusi.

Teises punktis toob Dewey välja **kasvava indiviidi neli põhivajadust**

1. Sotsiaalne vajadus, millele võib tähelepanu juhtida rühmategevuses ja koostöö abil. Indiviid peaks mõistma, mida sisaldab endas demokraatlik ühiskond.
2. Indiviid tahab uurida ja avastada maailma. Selle põhitarbe rahuldamiseks kasutab Dewey probleem-meetodit. Probleem-meetodis luuakse probleemsituatsioon, mille käigus inimene on sunnitud probleemi lahkama ja uurima. Selle lahendamiseks jäetakse indiviidile vabad käed. Probleem lahendatakse empiirilisel ehk kasutades järeleproovitud vahendeid.
3. Tahe midagi teha, luua või ehitada. Vajadus rahuldatakse kasutades *learning by doing* – põhimõtet, kus kogemusel on tähtis roll.
4. Soov teha kunsti. Indiviidi vaimne ja esteetiline külg tuleb liita tegevusse, see on tähtis isiksuse tunde-elu arenemises.

Kolmandaks punktiks on kool mikrootsiumina. Dewey järgi peab kool olema **tegevuslik asutus**, kus lapsel on võimalik õppida elust enesest. Lapsel peab koolis olema võimalik rakendada väljastpoolt saadud kogemusi ja ka vastupidi, koolis õpitut kasutada igapäevaelus. Need nõudmised on Dewey arvates üsna lihtsalt teostatavad (Pihlakas 2005, Kainulainen & Kähönen 1999, lk. 7 – 8 järgi).

Seikluskasvatuse teerajaja **Kurt Hahn (1886–1974)** – „*elamuspedagoogika isal*“ on palju kattuvaid teooriaid J. Dewey’ga kogemuslikus õppimises. Kuid ei ole tõendeid selle kohta, kas Hahn oli teadlik Dewey mõtetest ja tegevusest.

Kurt Hahni ootused kasvatusel. Salemi kooli reeglid e. SEIKLUSKASVATUSE PÕHIMÕTTED:

- Anna lapsele võimalus **ennast avastada**
- Võimalda lapsel kogeda **võite ja kaotusi**
- Edu meeskonnatöös on tähtsam individuaalsest edust
- Anna võimalus **vaikuseks** ja mõtiskluseks
- Loo tingimused **fantaseerimiseks**
- Anna **mängudele** oma koht, kuid mitte ainuvõim
- Vabasta eesõigustest (e. võrdne kohtlemine)

Ühiskondlikud ohud noortele, mis mõjutasid ja suunasid K.Hahni elamuspedagoogika kujunemisel ning mis on aktuaalsed ka tänapäeval:

- vähene liikumine;
- algatusvõime ja proovimisjulguse vähenemise tõttu võetakse omaks pealtvaataja roll;
- mälu ja fantaasia nõrgenemine, sest kõike pakutakse valmis kujul;
- käteosavuse kadumine;
- enesedistsipliini kaduminiigsete välisärritajate ja impulsside tõttu;
- kaastunde puudumine.

Kurt Hahni algatused ja loodud organisatsioonid:

1920 aastal Salemi kool (Saksamaal)

1934 – Gordounstoun, Salemi kooli analoog Inglismaal

1941 - **Outward Bound**, Vanim elamuspedagoogikal põhinev organisatsioon, tegutseb 35 riigis

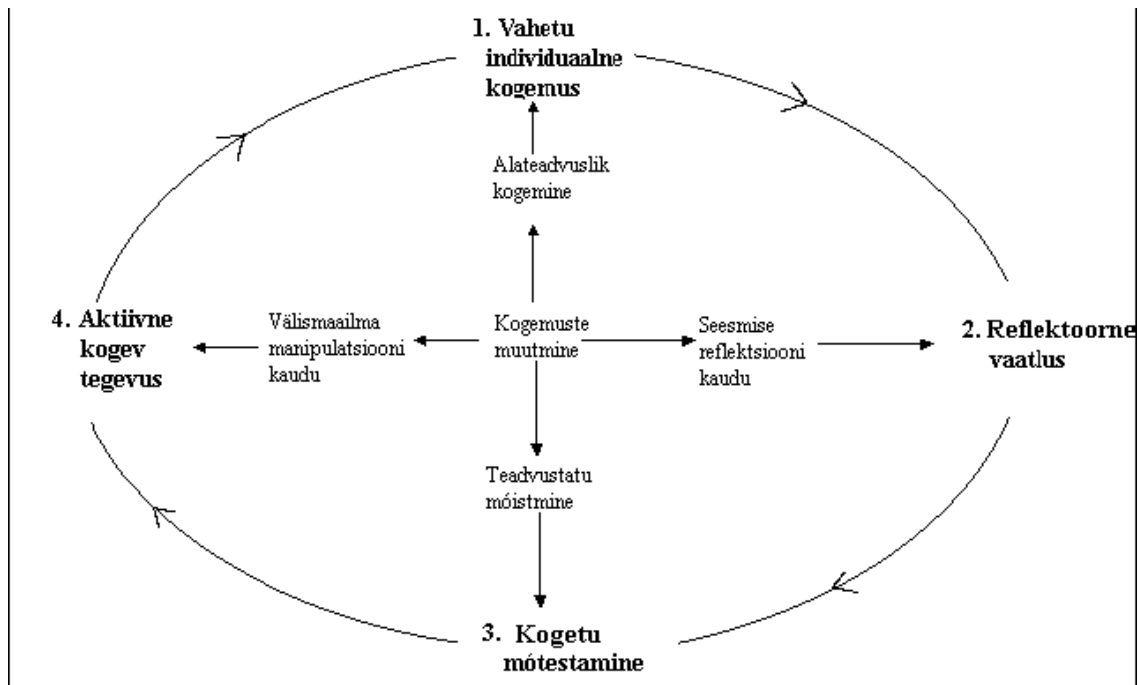
1956 - Duke of Edinburgh **Award** ,alguses Moray Badge Scheme – County Badge Scheme nüüd International Award programm

1962 - United World Colleges, tegutsevad tänapäevani - Rahvusvahelised kolledžid 10 riigis, õpilased 120 riigist

David Kolbi „kogemusliku“ õppimise teooria

Kogemusliku ehk elamusliku õppimise teooria lähtekohaks on isiklik kogemus. Kogemusse liidetakse vaatlus ja arutlemine ning seejärel teadvustamine ja mõtestamine.

Tõhus õppimine nõuab Kolbi järgi neljasugust tegevust. Need on konkreetsed kogemused, reflektorne ehk arutlev vaatlus, kogetu mõtestamine ja aktiivne tegutsemine (vt. joon.). Mõistmisse kuuluvad abstraktne, alateadvuslik ja teadvuslik mõistmine. Kogemuste muutumine toimub seesmise refleksiooni või välismaailma manipulatsiooni kaudu.

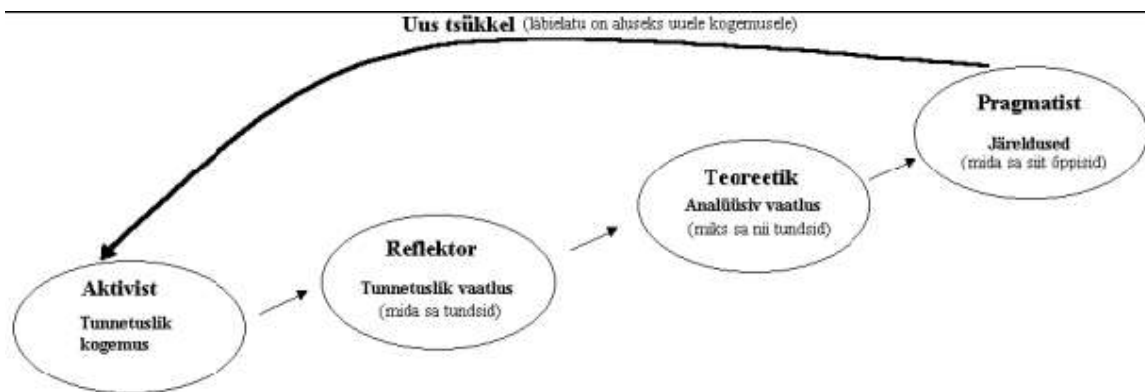

Joon. 2 Kolbi ringis nummerdatud kohad rõhutavad õppimist eri viisil.

1. Õppimine, mis rõhub vahetule, isiklikule kogemusele on avatud, tunnetuslik ja loov. Selles üritatakse mõtestada lahti fenomen.
2. Reflektorsesse vaatlusesse kuulub fenomeni uurimine eri vaatenurkadest ning oma õppimise analüüs.
3. Kogetu mõtestamises on eesmärk süsteemne mõtlemine, problemlahenduse ja teooria moodustumine. Mõtlemist tähtsustatakse rohkem, kui tundeid.
4. Aktiivne, kogev tegevus on eesmärgistatud õppimine, millega üritatakse leida toimivat praktilist lahendust. Õppimisse kuulub ka ebaõnnestumise riski võtmine.

David Kolbi kogemuslikus õppimises tähtsustub fantaasia, tegelikkus ja tegevus.

Õppimine toimub kogemuste ja analüüsi abil (joon. 3), kus ühtlustuvad elamus, vaatlus, teadvus ja indiviidi käitumine keskkonnas. Lisaks sellele on õppimine ootuste ja kogemuste koosmõju ja seal toimub aina õpitu kordamine. D. Kolbi järgi kuuluvad õppimisse: mõtlemine, probleemide lahendamine, vaatlus, tunded, käitumine ja loovus

Joon. 3 Õpistiilide seos kogemusõppe tsükliga ja erinevate staadiumite läbimine vastavalt Koldi kogemusõppe ringile

Koolituses kasutatud allikad:

- Beard, C ja Wilson, J. P. 2009. Experiential Learning. London
- Berry, M & Hodgson, C. 2011. Adventure Education. USA, New York
- Dahlgren jt 2009. Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas lähiümbrusest saab õpiõu.
- Lehtonen, T. 1997. Adventure for life. Jyväskylä. Atena
- Mortlolo, C. 1987 The Adventure Alternative. Milntrope Cumbria, England
- Pihlakas, M.T. 2003. Seikluskasvatus - elamuslik õppimine. Viljandi: TÜVKA [kursusetöö] (saadaval ka internetis <http://raulpage.org/koolitus/seikluskasvatus.pdf>)
- Priest, S. & Gass, M. A., 2005 Effective leadership in Adventure Programming. Human Kinetics
- Salumaa, T., Talvik, M. ja Saarniit, A. 2004,2006, 2010 (I-III) Aktiivõppe meetodid. Tln
- Soidra-Zujeva, K. 2003. Seikluskasvatus. Tln. Lastekaitseliit
- Treenerite tasemekoolituse käsiraamat - MATKAMINE.
- Tuula, R. & Soidra-Zujeva, K 2005. Valik elamusmänge. Tln. Lastekaitseliit
- Sarv, Mikk 2006 <http://zope.eenet.ee/ouesope>
- Wurdinger, S. D. 1997. Philosophical isuses in Adventure Education. USA

Huvitavaid internetilehekülgi samal teemal:

<http://reviewing.co.uk/> - siia on ROGER GREENAWAY koondanud huvitaid artikleid ja
<http://wilderdom.com/experiential/> - on JAMES NEILLi koondatud lehekülg elamuspedagoogikast
<http://www.wildernessawareness.org/> (looduses hakkama saamine ja välitegevused)
<http://looduskasvatus.ee>, <http://www.award.ee>, <http://www.matkaliit.ee/>, <http://www.skaut.ee>